

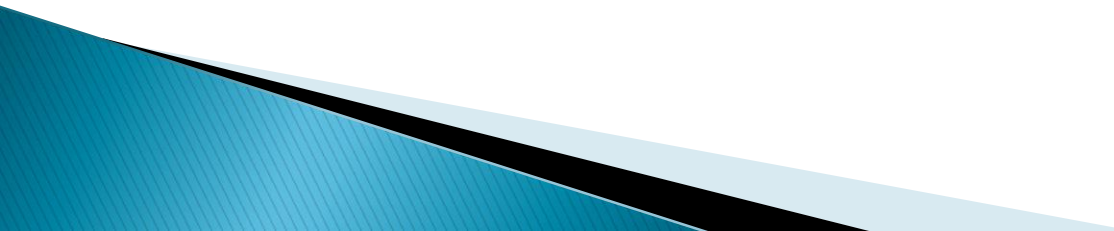
Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Τμήμα Ιστορίας & Εθνολογίας
Ακαδημαϊκό έτος: 2016-17 Μάθημα:
*ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΚΑΙ
ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ ΚΑΙ Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ
ΤΟΥΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ*
Διδάσκων: κ. Δ. ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Ο μεγάλος Κρητικός πόλεμος (1645-1669)

1. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

- ▶ Διδάσκων:
 - ▶ Τίτλος διδακτικής ενότητας: «Ο Μεγάλος Κρητικός πόλεμος 1645–1669»
 - ▶ Τάξη: Β' Λυκείου
 - ▶ Αριθμός μαθητών: 20
 - ▶ Χρονική διάρκεια (σε διδακτικές ώρες): 2
 - ▶ Τόπος διεξαγωγής: Σχολική αίθουσα
-

2. ΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΗ ΥΛΙΚΟΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΔΟΜΗ

- ▶ Σχολικό εγχειρίδιο
- ▶ Η/Υ με λογισμικό προβολής βίντεο και ήχου
- ▶ Πίνακας
- ▶ 3 φύλλα εργασίας με πρωτογενείς ιστορικές πηγές, 1 φύλλο εργασίας με ιστορικούς χάρτες και 1 εκπαιδευτικό βίντεο

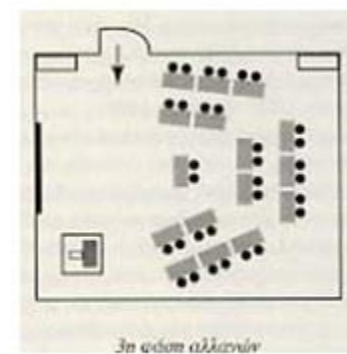
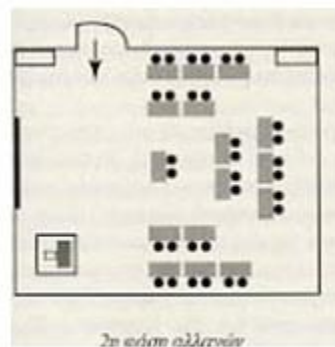
3.ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΕΣ ΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ/ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΑΛΛΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

- ▶ Συμβατό το θέμα με το με τα περιεχόμενα του προγράμματος σπουδών στη Β' Λύκειου
- ▶ Θα μπορούσε ειδικότερα να αποτελέσει κομμάτι διδασκαλίας της « τοπικής ιστορίας » σε σχολικές μονάδες της Κρήτης.
- ▶ Γνωστικά αντικείμενα: Ιστορία του βενετοκρατούμενου ελληνισμού, οθωμανική ιστορία, νεότερη ευρωπαϊκή ιστορία
Ελληνική Γλώσσα, Λογοτεχνία, Αρχιτεκτονική, Κοινωνιολογία, Τέχνες, Στρατιωτική ιστορία, Γεωπολιτική

4. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ

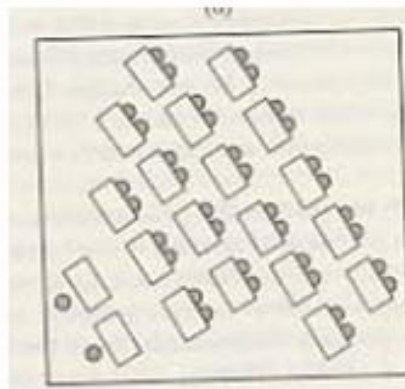
- ▶ Σε σχήμα Π κατά την 1^η ώρα του μαθήματος
- ▶ 2^η ώρα Χωρισμός σε ομάδες (μεικτές) – πέντε ομάδες των τεσσάρων ατόμων
- ▶ Στις περιπτώσεις που θα εφαρμοστεί ομαδοκεντρική διδασκαλία μετάβαση από το σχήμα Π στην ομαδική διάταξη και αντίστροφα σε σύντομο χρόνο

1^η Διδακτική ώρα – Εικ. 2

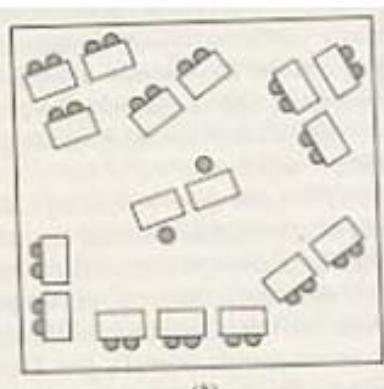

2^η Διδακτική ώρα Εικ. β & δ

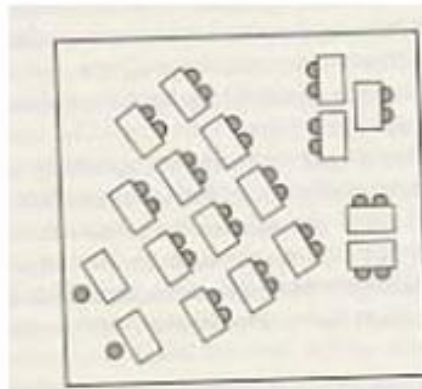
(α)

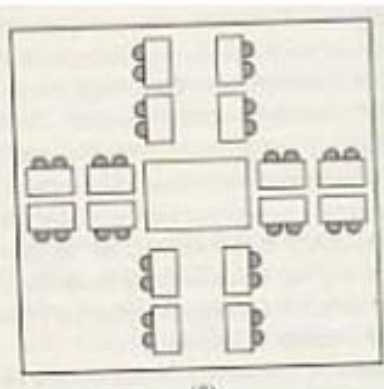
(β)

(γ)

(δ)

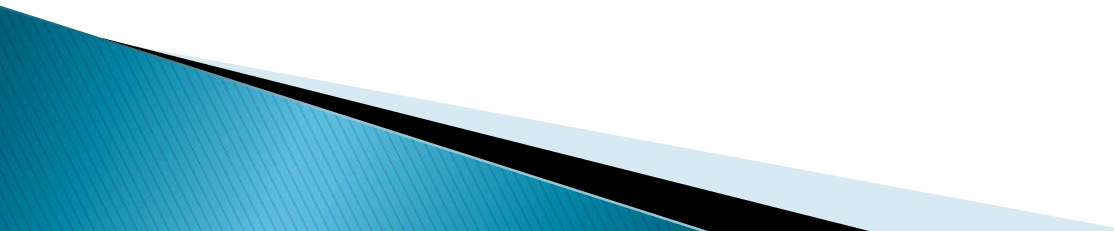

5. ΔΙΔΑΚΤΙΚΕΣ ΜΕΘΟΔΟΙ

- ▶ Μεικτή – συνδυασμός δασκαλοκεντρικών και μαθητοκεντρικών μορφών (συμμετέχει τόσο ο δάσκαλος όσο και οι μαθητές, με κυρίαρχο στοιχείο τον διάλογο)
- ▶ Διερευνητική (καθοδηγούμενη) – ερωταποκρίσεις – Επαγωγική διαλογική – παρωθητική
- ▶ Ομαδοσυνεργατική (ο καθηγητής δημιουργεί ομάδες και κυρίαρχο στοιχείο είναι η δυναμική της ομάδας)

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Συναισθηματικοί – Παιδαγωγικοί

- ▶ Να εκτιμήσουν την Ιστορία του τόπου τους και να την εντάξουν στη Γενική Ιστορία.
 - ▶ Να κατανοήσουν τους τρόπους και τις διαδικασίες ερευνητικής προσέγγισης θεμάτων και προβλημάτων.
 - ▶ Να συνειδητοποιήσουν την ανάγκη συνεργασίας στην ανάπτυξη ερευνητικών σχεδίων εργασίας
-

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- ▶ Να γίνει γνωστό το ιστορικό γεγονός του Κρητικού πολέμου 1645-1669 (ε' βενετοτουρκικός πόλεμος)
- ▶ Να γίνουν κατανοητά τα αίτια και η αφορμή που οδήγησαν στον ε' ενετό - τουρκικό πόλεμο.
- ▶ Να γίνει συνοπτική αναφορά των προηγούμενων ενετό - τουρκικών διενέξεων προκειμένου να κατανοηθεί η γεωπολιτική σύγκρουση των « δυο κόσμων»

6. ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ (Ειδικοί)

- ▶ Να παρουσιαστεί η Κρήτη κατά την όψιμη ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑ και ειδικότερα:
 - Φεουδαρχία – παρακμή τιμαριωτικού συστήματος
 - Ανάμειξη ευγενών – αστών
 - Άνοδος αστικών κοινωνιών
 - Κοινωνική διαστρωμάτωση: Nobili veneti – nobili cretensi – plebe
 - Ο εξελληνισμός των Βενετών
 - Μείωση της ναυτικής δύναμης Βενετίας – άνοδος ελληνικού εμπορίου και ναυτιλίας
 - Βιοτεχνία (βαρελοποιία, βυρσοδεψία, βαφικά υλικά, κερί, μεταξουργία, ξυλογλυπτική)
 - Εμπόριο (εξαγωγικό – κρασί, λάδι)

6. ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ (Ειδικοί)

- ▶ Ο Κρητικός πόλεμος και η Ευρώπη
 - Η πανευρωπαϊκή διάσταση του ε' ενετό - τουρκικού πολέμου
 - Η Κρήτη ως σύμβολο άμυνας των χριστιανικών λαών της Ευρώπης
 - Η βοήθεια των Ευρωπαϊκών δυνάμεων προς την Βενετία και ενδοευρωπαϊκές διενέξεις (Ισπανία - Γαλλία)
 - Ο αυстро - οθωμανικός πόλεμος του 1663 και οι συνέπειες του στον Κρητικό πόλεμο
 - Οι ευρωπαϊκές δυνάμεις κατά την τελευταία φάση του πολέμου(1666-1669)

6. ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ (Ειδικοί)

- ▶ Η άλωση των Χανίων και του Ρεθύμνου
 - Στα 1645 – 1646 η δυτική Κρήτη και σχεδόν όλη η ύπαιθρος υποκύπτουν στην οθωμανική προέλαση
 - Πολιορκία και πτώση των Χανίων (22-08-1945)
 - Οι συγκρούσεις στην ύπαιθρο
 - Πολιορκία και πτώση του Ρεθύμνου (13-11-1946)

6. ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ (Ειδικοί)

- ▶ Πολιορκία και πτώση του Χάνδακα (1648–1669)
 - Ο κατά θάλασσα πόλεμος
 - Η τελευταία φάση της πολιορκίας
 - Προδοσίες και λιποταξίες
 - Η παράδοση του Χάνδακα

6. ΓΝΩΣΤΙΚΟΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ (Ειδικοί)

- ▶ Η Κρητική διασπορά (1645 – 1669)
 - Οι πρόσφυγες του Κρητικού Πολέμου και η μετάγγιση μιας μεγάλης πολιτιστικής παράδοσης
 - Η μαζική έξοδος του 1669
 - Οι κρητικοί στις νέες πατρίδες
 - Η ένταξη στα Ιόνια και οι επώνυμοι πρόσφυγες

ΑΦΟΡΜΗΣΗ

ΑΦΟΡΜΗΣΗ

Ρωτάμε την σχολική τάξη:

- ▶ Ποιο ιστορικό γεγονός θα μπορούσε να συνδέσει τον Παρθενώνα , το Ζακ Υβ Κουστώ, το γήπεδο του Εργοτέλη και ένα πειρατικό καράβι ;;;

Δείχνουμε την φωτογραφία για να κινήσουμε το ενδιαφέρον των όσων θα διηγηθούμε και στην συνέχεια επεξηγούμε

Επεξήγηση:

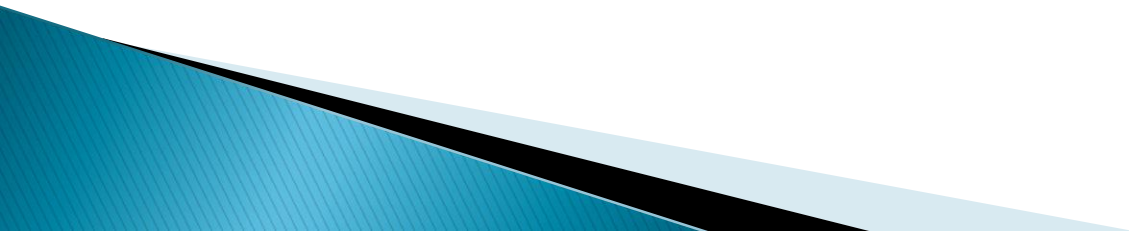
Παρθενώνας: καταστράφηκε ύστερα βομβαρδισμό που διέταξε ένας εκ των μεγάλων πρωταγωνιστών του κρητικού πολέμου, ο Φραντσεσκο Μοροζίνι

J.Y. Cousteau: Εντόπισε το ναυάγιο της La Therese της υποναυαρχίδας του Γαλλικού στόλου που εξεράγη την 24-7-1669 και είχε ως συνέπεια την πτώση του ηθικού και την αποχώρηση των Γάλλων γεγονός που συνέτεινε στην πτώση του Χάνδακα.

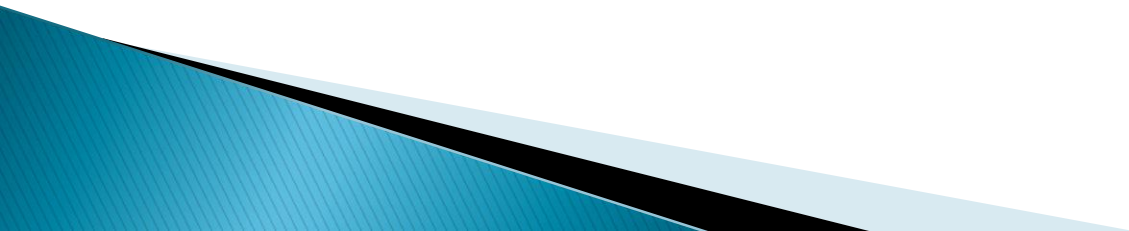
Γήπεδο Εργοτέλη: Βρίσκεται στο σύγχρονο Ηράκλειο εντός των τειχών του Μεγάλου Κάστρου και συγκεκριμένα εντός του προμαχώνα Martinego, όπου κατά την διάρκεια του Μεγάλου Κρητικού Πολέμου γίνανε οι πιο σφοδρές συγκρούσεις!!!

Πειρατικό καράβι: το κούρσεμα ενός οθωμανικού πλοίου που μετέφερε αξιωματούχους από Ιωαννίτες της Μάλτας υπήρξε η αφορμή ενάρξεως του πολέμου.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΟ 1^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ιερομόναχος Ακάκιος (κατὰ κόσμον Άνθιμος Διακρούσης) – Κεφαλονιά

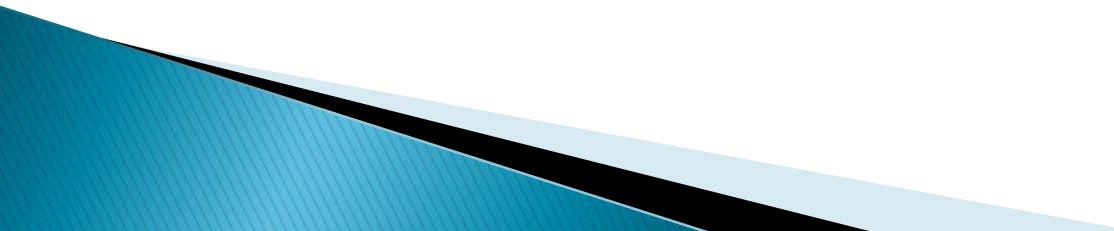
- ▶ Έμμετρη ιστορική αφήγηση των πρώτων χρόνων του Κρητικού πολέμου (1645–1669)
- ▶ Περιγραφικός τίτλος έργου "Διήγησις δια στίχων του δεινού πολέμου του εν τη νήσω Κρήτη γενομένου", εις την οποίαν περιέχει την σκληρότητα και αιχμαλωσίαν των αθέων Αγαρηνών, και πως εκυρίευσαν όχι μόνον τα Χανιά και το Ρέθυμνον, μα και όλον το νησί, και όλον ένα πολεμούσιν και αυτό το Μεγάλον Κάστρον
- ▶ Ο Διακρούσης βρισκόταν στα Χανιά, όταν οι Τούρκοι παραβίασαν τη συνθήκη ειρήνης με τη Βενετία και επιτέθηκαν αιφνιδιαστικά στη σημαντικότερη κτήση της στην Ανατολική Μεσόγειο

- ▶ Σε 1.382 δεκαπεντασύλλαβους στίχους με ζευγαρωτή ομοιοκαταληξία ο ποιητής εκθέτει την αιχμαλωσία της σουλτάνας από τους Ιωαννίτες ιππότες, που έδωσε την αφορμή στους Τούρκους να επιτεθούν στην Κρήτη, την πολιορκία και την άδοξη παράδοση των Χανίων (1645) και του Ρεθύμνου (1646) και τις συγκρούσεις κατά τους πρώτους μήνες της πολιορκίας του Χάνδακα (1648), και επιχειρεί να ερμηνεύσει τα γεγονότα υιοθετώντας τη θεολογική αντίληψη της αιώνιας σύγκρουσης του καλού και των επίγειων υπερασπιστών του με το κακό και τα επίγεια όργανά του.
- ▶ Η "Διήγηση" εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1667 και επανεκδόθηκε το 1679, δέκα χρόνια μετά το άδοξο για τους χριστιανούς τέλος του πολέμου.
- ▶ Η μάλλον σύντομη έκτασή του και η περιορισμένη στα πρώτα χρόνια του πολέμου έκθεση των γεγονότων υστερούσε σε όγκο και ιστορικό ενδιαφέρον, σε σύγκριση με την ομότιτλη σύνθεση του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή, που περιλάμβανε όλες τις φάσεις του αγώνα στη στεριά και στη θάλασσα.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – 1^η ΟΜΑΔΑ

<< Μία σουλτάνα ηθέλησε να πα να προσκυνήσει
το Μωαμέτη το σαλό, και πάλι να γυρίσει.
Έπήρε βίο περισσό στη στράτα να έξοδιάσει
ομού με τους ανθρώπους της, όσο να τήνε φτάσει·
επήρε και κορίτσια να είναι συνοδείά της,
σκλάβους και σκλάβας περισσάς εις την υπηρεσιά της·
μέγα καράβι εφόρτωσεν όλον προσκυνητάδες,
φαγία και φορέματα, άσπρα και καμουχάδες,
ν' αφήσει στο προσκύνημα και άλλα να χαρίσει
εις τους πτωχούς και πένητας, και πάλι να γυρίσει.
Και τότε ορδινιάστηκαν όλοι τους να μισέψουν,
καλόν καιρόν ευρήκασι διά να ταξιδέψουν.
Στη στράτα όπου επήγαινε φράγκοι την καρτερούσι,
της Μαλτάς τα πλεούμενα, και τήνε πολεμούσι.
Έγινε πόλεμος πολύς τότε ανάμεσά τους
και να κοπούν ηθέλασι για τη βασίλισσά τους,
μα τίποτε δεν έκαμαν, αλλά παραδοθήκαν,
ολίγοι έμειναν ζωντανοί κ' οι άλλοι εκοπήκαν,
κ' επήραν την τα κάτεργα με όλο το καράβι,
πράμα που δεν επάντεχε ουδ' 'ηλπιζε να λάβει>>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Ποίο ήταν η αιτία του πολέμου όπως περιγράφεται στην έμμετρη αφήγηση του Άνθιμου Διακρούση;
 - ▶ Ποιο σημαίνον πρόσωπο της Οθωμανικής αυτοκρατορίας επέβαινε στο πλοίο και ποιος ο σκοπός του ταξιδιού;
 - ▶ Ποιοι επιτέθηκαν στο Οθωμανικό πλοίο και ποιο το ιστορικό υπόβαθρο των σχέσεων των επιτιθέμενων με του Οθωμανούς;
-

Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής

- ▶ Κορυφαία λογοτεχνική έκφραση για την απώλεια της Κρήτης αποτελεί ο «Κρητικός Πόλεμος», έργο του Μαρίνου Τζάνε Μπουνιαλή.
- ▶ 12.000 περίπου ομοιοκατάληκτοι δεκαπεντασύλλαβοι στίχοι
- ▶ Ο Μαρίνος καταγόταν από το Ρέθυμνο και είχε αδελφούς τον Εμμανουήλ, μετέπειτα εφημέριο του Αγίου Γεωργίου της Βενετίας, αγιογράφο και συγγραφέα ιερών ακολουθιών, τον επίσης ιερέα και αγιογράφο Κωνσταντίνο και τον λαϊκό Φραγκιά.
- ▶ Η ζωή του ποιητή τοποθετείται ανάμεσα στα έτη 1620 και 1683 . Έζησε στο Ρέθυμνο ως το 1646, οπότε το κατέλαβαν οι Τούρκοι. Ο Τζάνε μεταφέρθηκε, μαζί με άλλους Ρεθύμνιους πρόσφυγες, αρχικά στο Φόδελε και τη Δία και ακολούθως στην Κέρκυρα.
- ▶ Στην Κέρκυρα πιθανόν να ακολούθησε τον μεγαλύτερο αδελφό του, τον Εμμανουήλ, του οποίου η εκεί παρουσία μαρτυρείται από το 1648 ως το 1654, ενώ στα 1655 φαίνεται να τον ακολουθεί και πάλι, αυτή τη φορά στο ταξίδι του προς τη Βενετία.

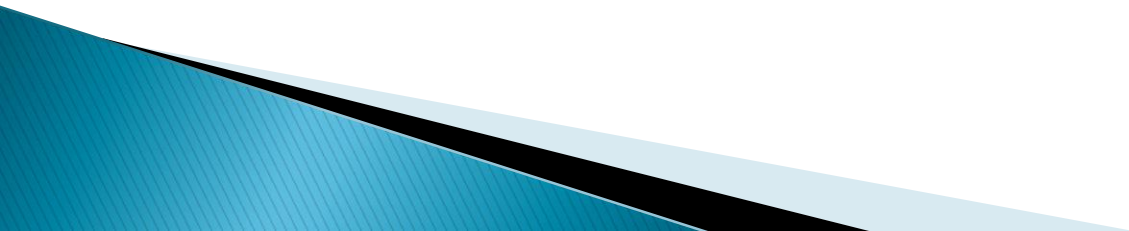
- ▶ Ο Μαρίνος Τζάνε άρχισε να στιχουργεί το ποίημά του κατά τη διάρκεια της παραμονής του στη Βενετία και μάλιστα μετά την παράδοση του Μεγάλου Κάστρου
- ▶ Ακριβέστερα, ο χρόνος έναρξης της συγγραφής του «Κρητικού Πολέμου» τοποθετείται ανάμεσα στα 1669 – 1670, ενώ στα 1677 το έργο ολοκληρώθηκε
- ▶ Κύριες πηγές του ποιητή ήταν οι προσωπικές του αναμνήσεις από την πολιορκία και την κατάληψη της ιδιαίτερής του πατρίδας, ενώ για τη διήγηση των επόμενων χρόνων του πολέμου στηρίχθηκε στις προφορικές αφηγήσεις των συμπατριωτών του, που έζησαν τη μακρά πορεία της σύγκρουσης, και πρόσφυγες αργότερα στην Κέρκυρα και τη Βενετία, του είχαν μεταφέρει τα γεγονότα .

- ▶ Πέρα από τις προσωπικές αναμνήσεις και τις διηγήσεις των προσφύγων, ο Τζάνε πιθανόν να γνώριζε τα κύρια γεγονότα του πολέμου από γραπτές ιταλικές πηγές
- ▶ Τη συγγραφή του «Κρητικού Πολέμου» επηρέασαν όμως και λογοτεχνικά κείμενα. Μια από τις βασικότερες πηγές του είδους φαίνεται ότι υπήρξε το έργο του Κεφαλονίτη ιερομόναχου Ακάκιου - Άνθιμου Διακρούση «Διήγησις δια στίχων του δεινού πολέμου του εν τη νήσω Κρήτη γενομένου», τον οποίον μάλιστα ο Τζάνε είχε γνωρίσει στο χώρο της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου των Ελλήνων.

- ▶ Το έργο του Μαρίνου Τζάνε εκδόθηκε στα 1681 «παρά Ανδρέα τω Ιουλιανώ κοντά εις το Πόντε του Αγίου Φαντίνου» με τον διεξοδικό τίτλο «Διήγησις δια στίχων του δεινού πολέμου του εν τη νήσω Κρήτη γενομένου, η οποία περιέχει την σκληρότητα και αιχμαλωσίαν και φόνον όταν εκυρίευσαν οι Αγαρηνοί την δυστυχισμένη χώρα των Χανιώ και Ρεθύμνου, και ό,τι εσυνέβη εις το Μεγάλο Κάστρο και εις τες αρμάδες και εις τα νησιά απού τους αχμε' εως αχξθ', όπου του εδώκανε το Μεγάλο Κάστρο και εγίνη η αγάπη».
- ▶ Ο ποιητής ήδη από τους πρώτους στίχους δηλώνει το λόγο της συγγραφής του έργου: να κρατηθεί ζωντανό στη μνήμη των ανθρώπων τόσο το γεγονός της κατάκτησης της Κρήτης από τους Οθωμανούς όσο και των δεινών που είχε υποστεί ο λαός της: «Κ' έρχομαι από τα Χανιά τον πόλεμο να αρχίσω/ και να τα πω καταλεπτώς, στον κόσμο να τ' αφήσω/ να τα διαβάζουνε συχνά κι όλα να τα θυμούνται,/ που τόσοι εχαθήκανε, να κλαίνε, να θρηνοούνται».

- ▶ Ο Μαρίνος μέσα από το έργο του εκφράζει τη μεγάλη αγάπη και νοσταλγία για την πατρίδα του και ιδιαίτερα για τη γενέτειρά του, το Ρέθυμνο
- ▶ Εκτός από την πορεία του Κρητικού πολέμου, ο Τζάνε αναφέρεται στις ταλαιπωρίες και τους κινδύνους, που διέτρεξαν οι Κρητικοί κατά το ταξίδι της προσφυγιάς, περιγραφές που πέρα από την όποια λογοτεχνική τους αξία προσφέρουν παράλληλα και σημαντικά ιστορικά στοιχεία γύρω από το γεγονός της φυγής μεγάλου μέρους του κρητικού λαού. Ταυτόχρονα μέσα από το ποίημα δίνονται στοιχεία για την προ του πολέμου πληθυσμιακή κατάσταση του νησιού, αλλά και για τη συρρίκνωση που ακολούθησε κατά τα χρόνια του πολέμου

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΟ 2^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

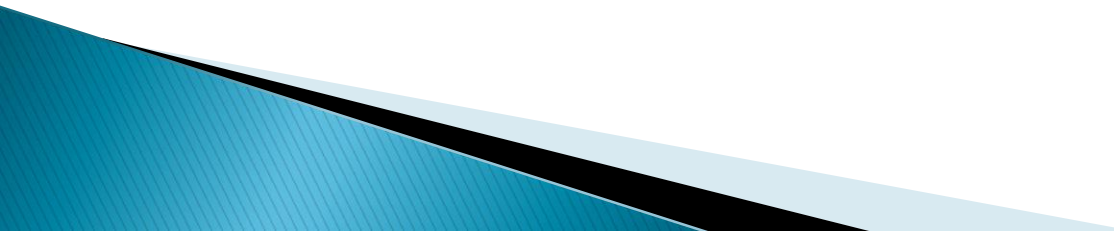

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – 2^η ΟΜΑΔΑ

<<Και συντροφιές εσμίγασι κι όλο μοιρολογούντα,
κ' οι μπάλες εσφυρίζασι κ' εκείνες εφοβούντα.
Οι άντρες τσι γυναίκες τως επαίρνασι κ'εμπαίνα
σ' στι βάρκες κ' εναυλώνα τσι και μετ' αυτές επηαίνα.
Στα περιγιάλια εκάθουνταν πολλές κ' εκαρτερούσα
τες βάρκες να σιμώσουσι και τσι παρακαλούσα·
σκούδα, τσεκίνια δίδασι κ' ελέγαν: <<Πάρετέ μας
σ' τες βάρκες σας, κ' εις τα Φρασκιά αμέτε, ρίξετέ μας>>.
Κ' εμπαίνασινε βιαστικά κ' ήτανε πρικαμένες
κίτρινες κι ανεγνώριστες, ήτον κι αρρωστημένες

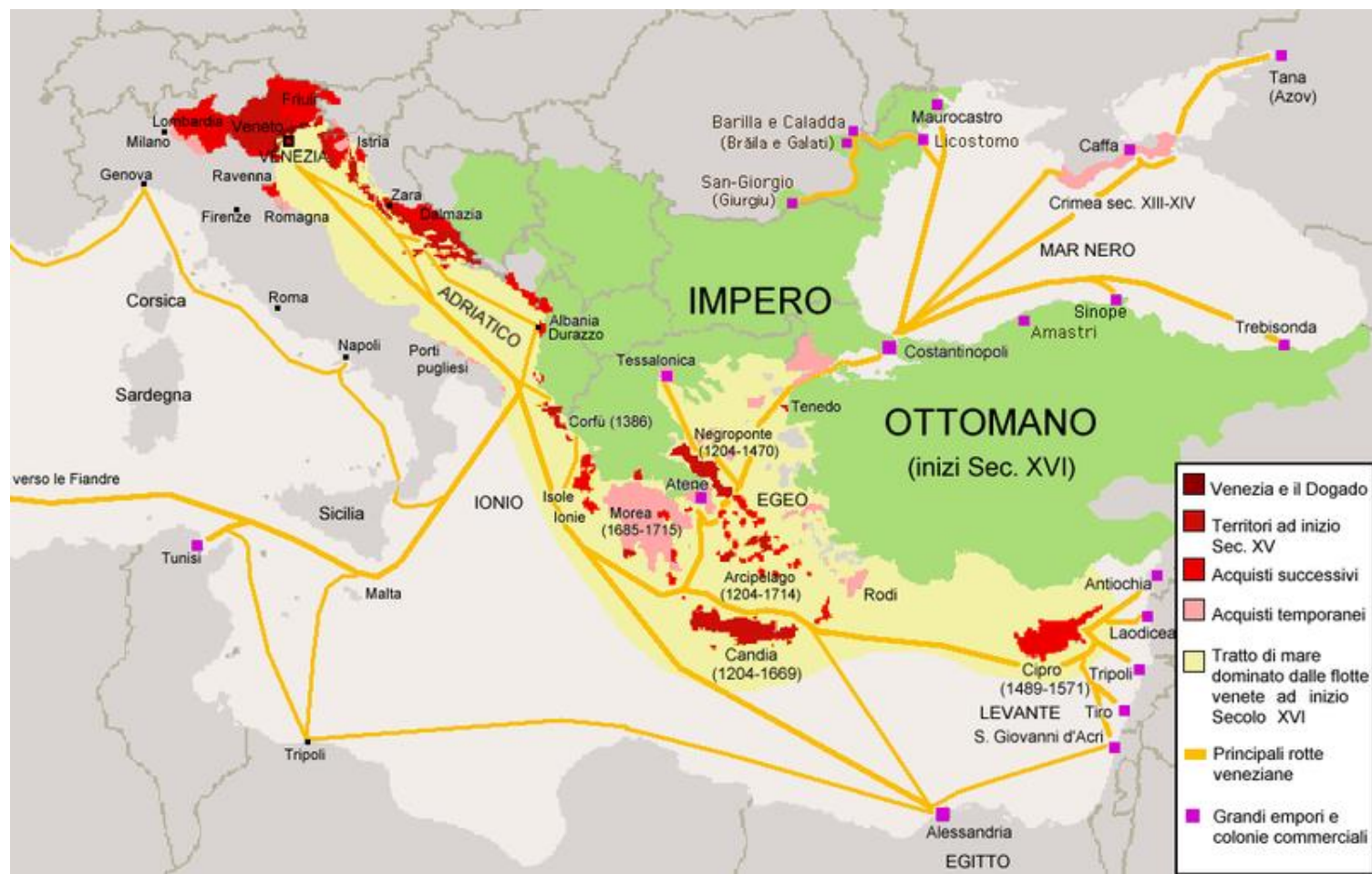
· · ·
Κ' εις τα Φρασκιά τσ' επήγασι, βγαίνου, τον τόπο πιάσα,
κ' έπιασι πλήσιο το νερό πολλότατοι κ' εσκάσα·
κι άλλοι στο Κάστρο πήγασι, βάνου τσι σ' τσ' αρσανάδες,
κι αγκαλιαστά αποθάνασι τέκνα με τσι μανάδες.>>

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

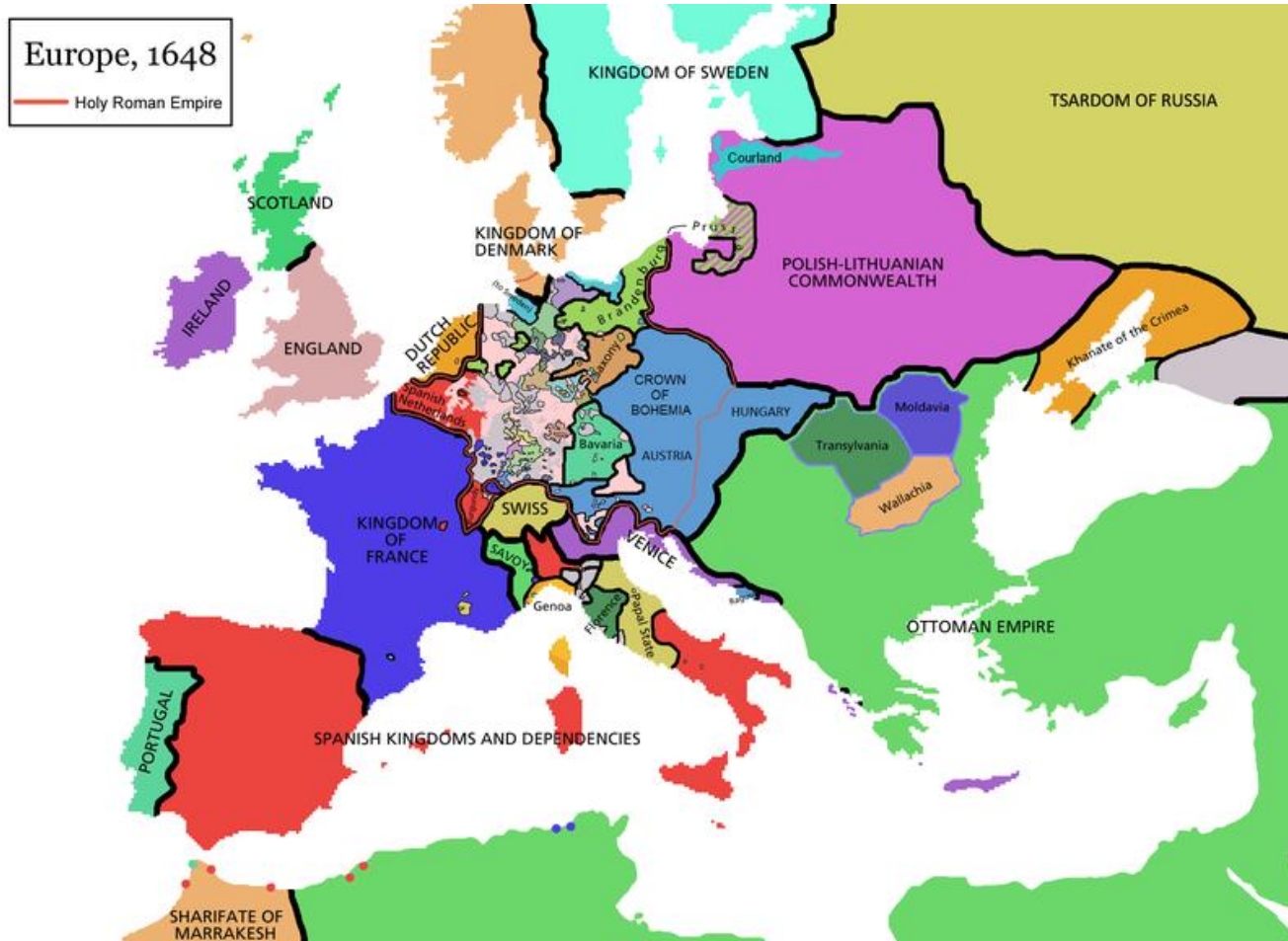
- ▶ Πως περιγράφει ο Μπουνιαλής την κατάσταση που επικρατεί στο Ρέθυμνο λίγο μετά την άλωση του;
 - ▶ Υπό ποιες συνθήκες πραγματοποιήθηκε η εκκένωση του Ρεθύμνου;
 - ▶ Προς τα πού κατευθύνθηκαν οι άμαχοι και ποια η τύχη αυτών;
-

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – 3^η ΟΜΑΔΑ

Χάρτης 1

Χάρτης 2

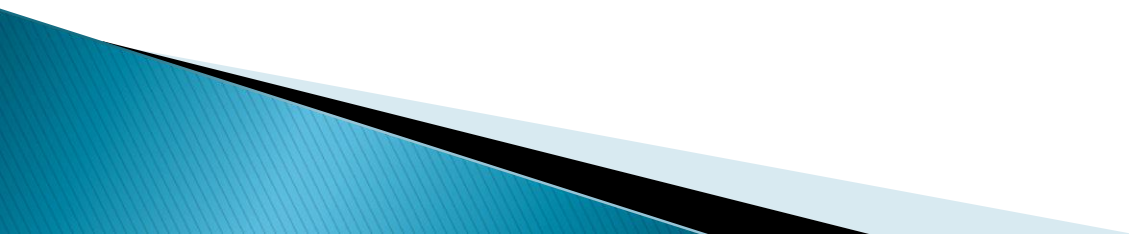
ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Παρατηρώντας τον χάρτη 1 :
 - Τι συμπεράσματα μπορούμε να βγάλουμε για την ναυτική ισχύ αλλά και την θέση την Βενετίας στην Μεσόγειο;
 - Ποιες είναι οι κυριότερες κτήσεις της Βενετίας στον ελλαδικό χώρο και ποιος ο ρόλος της Κρήτης ως ενετική κτήση στην νοτιοανατολική λεκάνη την Μεσογείου;
 - Που εδράζεται η οικονομική και πολιτική ισχύ της Βενετίας;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Παρατηρώντας τον Χάρτη 2:
 - Συγκρίνοντας τον χάρτη 2 με τον χάρτη 1 πως βλέπεται να μεταβάλλονται οι ενετικές κτήσεις στην Μεσόγειο λίγο πριν την έναρξη του Μεγάλου Κρητικού πολέμου;
 - Πως μεταβάλλεται η εδαφική έκταση της οθωμανικής αυτοκρατορίας λίγο πριν το ξέσπασμα του πολέμου και ποία η θέση της Κρήτης στο νοτιοανατολικό άκρο της Μεσογείου;
 - Ποιές είναι οι κυριότερες Ευρωπαϊκές δυνάμεις κατά την περίοδο που εξετάζουμε και ποιες οι σχέσεις αυτών με την Βενετία και την οθωμανική αυτοκρατορία;
 - Ποιο μεγάλο ευρωπαϊκό ιστορικό γεγονός τελείωσε λίγο μετά το ξέσπασμα του Μεγάλου Κρητικού πολέμου και ποιος ο ρόλος αυτού στην ενότητα των ευρωπαϊκών δυνάμεων κατά την έναρξη του πολέμου;

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΧΟΛΙΑ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΟ 4^ο ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – 4^η ΟΜΑΔΑ

- ▶ Αγγλικό υπόμνημα
- ▶ “Αντίγραφον των άρθρων τα οποία διεβιβάσθησαν και ευρίσκονται εις χείρας του Μεγάλου Βεζύρου

Τα άρθρα της Συνθήκης Ειρήνης, επί των οποίων επήλθε συμφωνία την 6ην Σεπτεμβρίου 1669

▶ 1) Προς τον σκοπόν να απολαύση η Δημοκρατία σταθεράν ειρήνην με την Πύλην, ως αὕτη πάντοτε επεδίωξε, ἡ πόλις του Χάνδακος με τὰ κανόνια καὶ τὰ πολεμοφόδια τὰ ἀνήκοντα εἰς αὐτήν θα παραδοθῇ εἰς χεῖρας αὐτῶν που θα υποδειχθούν ἐκ μέρους του Μεγάλου Βεζύρου, ὑπὸ τοὺς ἀμέσως κατωτέρω ἀναγραφομένους ὅρους.

2) Ὅτι τὰ φρούρια τῆς Σούδας, Γραμβούσας καὶ Σπιναλόγγας μετὰς ἐδαφικὰς αὐτῶν περιοχάς, τὸ Φρούριον τῆς Clissa μετὰ τὴν ἐδαφικὴν τοῦ περιοχὴν, καὶ αἱ ἄλλαι γενόμεναι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ τελευταίου πολέμου κτήσεις εἰς τὴν Bossina, θα εὐρίσκωνται εἰρηνικῶς εἰς τὴν κατοχὴν τῆς Δημοκρατίας ἀνεὺ παρενοχλήσεως ἢ ἄλλου οἰουδήποτε ἐπιβαλλομένου ὅρου.

3) Ότι όλα τα μεγάλα και μικρά πυροβόλα της Αρμάδας, τα οποία απειβίβασθησαν εις τον Χάνδακα, θα δύνανται να επανεπιβιβασθούν ελευθέρως.

4) Ότι 12 ημέραι αδείας κατά τα συμφωνηθέντα παρέχονται διά την επιβίβασιν και διαβίβασιν των ιερών και κοινών πραγμάτων, των κανονίων και πυρομαχικών, ανηκόντων εις την ως άνω Αρμάδαν, των ζωοτροφιών ή άλλων αγαθών και αποσκευών οίωνδήποτε, ως επίσης των τραματιών και ασθενών, όλων των απομενουσών στρατιωτικών δυνάμεων, των γαλεωτών και όλων εκείνων των εντοπίων και ξένων, οι οποίοι προτίθενται να επιβιβασθούν, ώστε να δύνανται να γίνη η μεταφορά αυτών δια γαλερών και λέμβων· προ δε της εκπνοής της προθεσμίας ταύτης δεν θα προβληθή κατ' ουδένα λόγον αξίωσις περί παραδόσεως της πόλεως ή μέρους ταύτης.

5) Ότις εις περίπτωσηιν καθ ην η ως άνω προθεσμία των 12 ημερών δεν θα είναι αρκετή δια την επιβίβασιν όλων των δυνάμεων των και των προμνημονευθέντων πραγμάτων των, ο Μέγας Βεζύρης αναλαμβάνει, αφού παραδοθή η πόλις εις αυτόν να χρησιμοποιήση ιδικάς του λέμβους προς μεταφοράν εκείνων που παρέμειναν εις τα ενετικά πλοία, τα οποία ευρίσκονται διά τον σκοπόν τούτον προς το μέρος της τάφρου.

6) Ότι διαρκούσης της προσδιορισθείσης προθεσμίας δια την επιβίβασιν, αμφοτέρω τὰ μέρη δέον να κρατήσουν τὰς θέσεις, τὰς οποίας τώρα κατέχουν, ορος ο οποίος θα τηρηθῇ με πᾶσαν δυνατόν ακρίβειαν καὶ ευπρέπειαν, ἀπαγορευμένου εἰς τοὺς στρατιώτας να προχωροῦν ἢ να διαλέγωνται πρὸς ἀλλήλους, ἵνα ἀποφευχθῇ ἡ ἀταξία, που θα ἦτο δυνατόν να προέλθῃ ἐκ τούτου καὶ θα εἶναι καθήκον των αξιωματικῶν, να ἀναλάβουν να μεταχειρισθῶν ὡς ἐχθροὺς τοὺς ὅπωςδήποτε παραβάτας, τοῦ ἐνὸς ἢ τοῦ ἄλλου μέρους, χωρὶς τούτο ἐκ τούτου να θεωρηθῇ ὡς παραβίασις της συνθήκης εἰρήνης ἐκ μέρους ἐκατέρας μερίδος.

7) Ότι εὐθὺς μετὰ την υπογραφὴν των ἄρθρων τούτων, με το συμφωνηθέν σήμα της λευκῆς σημαίας, πᾶσα ἐχθροπραξία καὶ πολεμικὴ ἐργασία ἐπὶ καὶ ὑπὸ την γῆν πρέπει να σταματήσουν· να υποδειχθῶν ὁμηροὶ καὶ να ἀποσταλοῦν ἐκατέρωθεν τέσσαρα ἄλλα πρόσωπα δια την επακριβὴ παρακολούθησιν της ὡς ἄνω καταπαύσεως των προμνημονευθέντων ἐργῶν.

8) Ότι πρὸς ἐξασφάλισιν της εκπληρώσεως των ἄρθρων τούτων, θα δοθῶν τρεῖς ὁμηροὶ ἐκατέρωθεν περιώπης καὶ ἀντιστοίχου κοινωνικῆς θέσεως· προτείνομεν ἀπὸ την ἰδικὴν μας πλευρὰν τοὺς τρεῖς εὐγενεῖς Ἐνετοὺς, τον Faustin de Riva, Ἀντὶναύαρχον της Ἀρμάδας, τον Gio Bacca Calbo, Στρατηγὸν ἐπὶ των Πολεμοφοδίων καὶ Ζωοτροφίων, καὶ τον Zaccharia Mocenigo, δούκα καὶ τώρα ιδιωτεύοντα ἐν Χάνδακι· καὶ εἰς ἀνταλλαγὴν ζητοῦμεν τοὺς Dabri Πάσά, Βεηλέρβην του Semesvar, Ἀχμέτ Πάσάν, Ἀγάν των Γενιτσάρων καὶ Cassit Βέην, Ἀρχιλογιστὴν της Ρωμυλίας· καὶ οἱ ὁμηροὶ οὗτοι δεν θα ἐπιστραφῶσι, μέχρις οὗ τοῦ τελειώσῃ ἡ ἐπιβίβασις

9) Ότι προς εξασφάλισιν, εκ μέρους μας πάσα δυνατή φροντίς θα ληφθή κατά την επιβίβασιν και θα γίνουν δεκτοί δύο αντιπρόσωποι δια να παρακολουθήσουν την εκτέλεσιν. Πρέπει να είναι ναυτικοί, ίνα ομού με δύο εκ των ναυάρχων μας, επαγρυπνήσουν επί της προθεσμίας της παραχωρηθείσης δια την επιβίβασιν.

10) Ότι τα πλοία που θα χρησιμοποιηθούν κατά την επιβίβασιν μας, ίνα γίνη αύτη με την μεγαλυτέραν δυνατήν ταχύτητα, θα προσεγγίσουν όσον το δυνατόν πλησιέστερον προς τον λιμένα· και προς τον σκοπόν τούτον αι γαλέραι και τα άλλα πλοία να δύνανται να μετακινώνται προς τα εμπρός και προς τα οπίσω νύκτα και ημέραν, άνευ παρενοχλήσεως.

11) Ότι θα επιτραπή εις την ενετικήν Αρμάδαν να παραμείνη σταθμεύουσα, μέχρις ότου ετοιμασθή να αποπλεύση, και αμφότερα τα μέρη θα λάβουν επί τούτου επιμέλειαν ως καλοί φίλοι.

12) Ότι πάσα λεία πλοίων, γενομένη υπό της ενετικής Αρμάδας μετά την υπογραφήν της παρούσης ειρήνης, πρέπει μετ' ακριβείας να επιστραφή και το αυτό ισχύει δι' οσα πλοία έγιναν λεία του τουρκικού στόλου· και επειδή υπάρχουν μεμονωμένα πλοία, πλην των προμνημονευθέντων, τα οποία εκτελούν καταδρομάς υπό την ενετικήν σημαίαν, όχι μόνον θα επιβληθῇ δι' επισήμου διατάγματος εἰς το πληρωμὰ των ἢ υποστολῇ της σημαίας καὶ θα αφαιρεθούν τα σχετικά προνομιακά ἐγγράφα, ἀλλὰ καὶ οἱ παραβάται ἀμφοτέρων των μερῶν θα τιμωρῶνται διὰ θανάτου μετὰ τὴν παρέλευσιν τεσσαράκοντα ἡμερῶν (προθεσμίαν παρέχομένην μέχρι της εἰσοποιησεως των), μετὰ τὴν παροδὸν των ὁποίων οἱ συγχίζοντες τὰς καταδρομάς θα θεωρῶνται ὡς ἐχθροὶ ὑπ' ἀμφοτέρων των μερῶν καὶ ἡ τιμωρία των δὲν θα εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιρριφθῇ εἰς ἑκάτερον μέρος ὡς παραβιάσις της παρούσης συνθήκης.

13) Ότι οἱ σκλάβοι ἀμφοτέρων των πλευρῶν, οἱ κατεσπαρμένοι εἰς οἰονδήποτε ἀπόμερον μέρος, θα καθίστανται ἀμοιβαίως ἐλεύθεροι, ὅταν ἡ Δημοκρατία ἀποστείλῃ τὸν πρέσβευτὴν αὐτῆς εἰς τὴν Πύλιν· τότε οὐ μόνον οἱ συμπατριῶται καὶ οἱ ὑπήκοοι Ἐνετοὶ οἰασδήποτε τάξεως, ἀλλὰ καὶ πρόσωπα οἰασδήποτε ἐθνικότητος, τὰ ὁποία συνελήφθησαν καθ' ὃν χρόνον ὑπηρετοῦν εἰς τὸν παρόντα πόλεμον, θα καθίστανται καλῇ τῇ πίστει ἐλεύθερα.

15) Και δυνάμει της παρούσης ως άνω συνθήκης ειρήνης θεωρούνται τα άρθρα της άλλης τελευταίας ειρήνης ως αντιστοιχώς επικυρωθέντα. Ούτε θα παρασχεθή οιαδήποτε εξ αυτής αφορμή ή αιτία δι' οιαδήποτε αντίθετον αξίωσιν, πλην του να συνεχισθή εν ονόματι της προμνημονευθείσης τελευταίας συνθήκης η καταβολή επιχορηγήσεως δια την νήσον Ζακυνθον, η οποία εκ τούτου θα αρχίση καταβαλλομένη από τώρα και εις το εξής.

16) Πάντα τα ως άνω άρθρα της παρούσης συνθήκης ειρήνης οφείλουν να υπογραφούν και σφραγισθούν, γραφόμενα επί δύο φύλλων χάρτου, του ενός εις τουρκικήν γλώσσαν, υπογραφομένου υπό του Μεγάλου Βεζύρου και σφραγιζομένου με την επίσημον σφραγίδα και μέλλοντος να παραμείνη εις χείρας του Αρχιστρατήγου, του άλλου εις ιταλικήν γλώσσαν, υπογραφομένου υπό του Αρχιστρατήγου και του Συμβουλίου του και σφραγιζομένου με την σφραγίδα της Δημοκρατίας, μέλλοντος να παραμείνη εις χείρας του Μεγάλου Βεζύρου· έκαστον των φύλλων τούτων θα έχη προσηρτημένην την μετάφρασιν, υπογραφομένην υπό των δημοσίων του Κράτους λειτουργών, δηλ. το Τουρκικόν κείμενον εις ιταλικήν και το ιταλικόν εις τουρκικήν γλώσσαν, ίνα αμφοτέρα τα μέρη δύνανται να ίδουν, ότι δεν υπάρχει πρόθεσις δόλου και ότι όλα θα τηρηθούν απαραβίαστα με τον όρκον αμφοτέρων.

- ▶ Ότι ο Μέγας Βεζύρης, λαβών υπ' όψιν την τόσον μακράν, αποφασιστικήν και γενναίαν άμυναν, την οποίαν οι πολιορκούμενοι εκράτησαν με τόσην τιμήν, επέτρεψεν εις αυτούς να αποκομίσουν τέσσερα κανόνια εκ των πυροβολαρχιών του Φρουρίου.

Francesco Morosini, Αρχιστράτηγος.

Gieronimo Battaglia, Γενικός Προβλεπτής.

Lorenzo Cornero, Προβλεπτής της Αρμάδας.

Zorzi Benzon, Ναύαρχος του Κόλπου.

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Αφού μελετήσετε τον αγγλικό υπόμνημα που αφορά του όρους παραδόσεως του Χάνδακα να απαντήσετε στα κάτωθι ερωτήματα:
 - Ποιες εδαφικές κτήσεις της Κρήτης παρέμειναν στην κατοχή της Βενετίας;
 - Τι έμψυχο και άψυχο υλικό επιτράπη στην Βενετία να πάρει μαζί της πριν την οριστική αποχώρηση της από τον Χάνδακα;
 - Ποια προθεσμία δόθηκε στην Βενετία για την εκκένωση του Μεγάλου Κάστρου και ποιος όρους προέβλεπε η συνθήκη σε περίπτωση μη έγκαιρης πραγματοποίησης της;
 - Ποία θα έπρεπε να είναι η συμπεριφορά των στρατιωτικών δυνάμεων εκατέρωθεν που ήταν αναπτυγμένες στην περιοχή μέχρι την οριστική παράδοση του Κάστρου;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- Ποίες ήταν οι «εγγυήσεις» που πρότειναν οι Βενετοί μέχρι την οστική παράδοση του Κάστρου;
- Πως περιγράφεται η διαδικασία της εκκένωσης στα άρθρα 9,10,11 ;
- Ποια η τύχη των αιχμαλώτων πολέμου σύμφωνα με τους όρους του υπομνήματος ;
- Τι οικονομικές αξιώσεις προβλέπονται εις βάρος της Βενετίας,
- Αξιολογήστε τους όρους της συνθήκης και αιτιολογήστε την άποψη σας για το αν είναι ευνοϊκοί ή όχι για την Βενετία.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ – 5^η ΟΜΑΔΑ

- ▶ ΠΡΟΒΟΛΗ ΒΙΝΤΕΟ

- <https://www.youtube.com/watch?v=qURMa-T6K54>

- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=9T_6fo7NBMU

- ▶ Αφιέρωμα του Κρήτη TV στον Μεγάλο κρητικό πόλεμο με κύρια αφηγήτρια την αρχιτέκτονα, μηχανικό, αρχαιολόγο και συγγραφέα Χρυσούλα Τζομπανάκη

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Αφού παρακολουθήσετε προσεκτικά το βίντεο απαντήστε στα ακόλουθα ερωτήματα:
 - Ποιος είναι ο κύριος λόγος του γεγονότος ότι η πολιορκία του Χάνδακα διήρκεσε 21 έτη;
 - Τι συμπεράσματα βγάζουμε για τη ευρωπαϊκή μηχανική και την οχυρωματική τέχνη των αρχών του 17^{ου} αιώνα;
 - Περιγράψτε την τεχνικές πολιορκίας και τις στρατιωτικές τακτικές που ακλουθούσαν τα αντίπαλα στρατόπεδα.
 - Ποιό το σχεδιαστικό προτέρημα των τειχών του Μεγάλου Κάστρου και τι πλεονεκτήματα προσέφερε στους αμυνόμενους;
 - Πως σκιαγραφεί την προσωπικότητα του Francesco Morosini σύμφωνα ο dott. A. Tonini; Τι πληροφορίες λαμβάνουμε για τον τρόπο διεξαγωγής των ναυμαχιών τον 17 αι. ;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Ποιος ο ρόλος του Ανδρέα Μπαρότση στην κατάληψη του Χάνδακα;
- ▶ Ποια ήταν τα αδύναμα σημεία της οχύρωσης του Μεγάλου Κάστρου και πως η προδοσία του Μπαρότση άλλαξε την τακτική των Οθωμανών;

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

- ▶ Μελετώντας των ανωτέρω χάρτη επισημάνετε τα αδύναμα σημεία των τειχών καθώς και την διάταξη των στρατιωτικών δυνάμεων.

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

- ▶ Η αξιολόγηση θα γίνει με προφορικές ερωτήσεις και διάλογο στην τάξη πάνω στα φύλλα εργασίας που θα δοθούν στις ομάδες.

8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ▶ Μαρίνος Τζάνε Μπουνιαλής,
Ο Κρητικός Πόλεμος (1645–1669)
- ▶ Άνθιμος Διακρούσης *Διήγησης Κρητικού πολέμου*
- ▶ <http://www.kairatos.com.gr/xandax.htm>
- ▶ Μεταπτυχιακή εργασία ΑΠΘ Καλογερακη Αντώνιου «Οθωμανική Κρήτη – ο αιώνας μετά την κατάκτηση»
- ▶ Μεταπτυχιακή εργασία ΑΠΘ ΤΣΟΚΚΟΥ «Πρόσφυγες του Κρητικού πολέμου»

- ▶ Περιοδικό «Επτά Ημέρες» Καθημερινή 25-01-1998
- ▶ Σημειώσεις καθηγήτριας ΔΠΘ/ΤΙΕ κ. ΤΖΙΒΑΡΑΣ
- ▶ <https://www.youtube.com/watch?v=qURMa-T6K54>
- ▶ https://www.youtube.com/watch?v=9T_6fo7NBMU